

nunha fosa común e aínda hoxe non se sabe con certeza onde está o seu cadáver.

No «a modo de epílogo» que son os dous últimos capítulos, conta Xosé Durán que foi o impulso definitivo do profesor Xesús Alonso Montero o que rescatou a Blanco Torres, ó resalta-la obra do intelectual cuntiense e ó propoñer en Xullo de 1998 que a Real Academia Galega –institución que o propio escritor contribuíra a crear ó participar en Cuba na Asociación precursora– dedicase o Día das Letras Galegas 1999 ó sobranceiro, aínda que esquecido, autor de «*Orballo de media noite*».

Sobranceiro, sen dúbida ningunha. Esquecido, nunca máis, con libros tan emotivos e verdadeiramente útiles coma este.

MARÍA DEL MAR VELASCO GONZÁLEZ

GONZÁLEZ TOSAR, Luís: *Madeira do meu canto*, Madrid, Visor, 1998, 254 pp.

A primavera do 1998 viu a aparición dun libro agardado desde había moitos anos polos amantes da boa literatura galega. O talante minucioso e perfeccionista do seu autor non permite que vexa a luz ningún verso menor, polo que nos foi ofrecendo pequenas doses do seu quefacer poético que estimularon aínda en maior medida o desexo de coñecer máis da súa variada e celmosa obra. En efecto, Chus Visor prosegue co seu inxente labor cultural e publica o volume 338 da súa recentemente galardoadada colección de poesía co título de *Madeira do meu canto* que reúne toda a produción poética que Luís G. Tosar quixo dar ó prelo (concretamente contén os seguintes libros: *A Caneiro Cheo* (1986), *Seis cánticos labrados co recordo de seis cidades mouras* (1986), *Remol das Travesías* (1989), *Campás de Recalada* (1992), e o *Cantar da Terra Meoga* (1997)). Deste xeito, os amantes da lírica de calidade poden gozar cuns libros esgotados desde había anos –esa era a situación de *A Caneiro Cheo* (1986) e *Remol das Travesías* (1989)– ou sorprenderse agradablemente cos poemas inéditos de *Campás de Recalada* (1992) e *Cantar da Terra Meoga* (1997). Ó mesmo tempo recolle as traducións que o propio Tosar fixo para os seus versos, feito que constitúe un auténtico exercicio estético que culmina o traballo poético dun autor. Queremos que o lector advirta e valore o esforzo que supón desliga-la palabra poética do seu contexto e transvasala a outra lingua sen que perda o valor estético e maila harmonía que sempre outorga a fala materna.

A crítica ten sinalado a miúdo que a poesía de Tosar non pode encadrarse nos parámetros ó uso. Estamos a falar dun autor que executa un labor constante e calado en prol da poesía con maiúsculas, perseguindo a palabra exacta que defina o ser e maila cerna da existencia galega.

Para falar da obra de Luís G. Tosar é indispensable saber que naceu alén do mar, na quinta provincia galega que outros chaman Buenos Aires, cidade cosmopolita na que Tosar se mergullou falando en *lunfardo* como nos conta nalgúns dos máis fermosos poemas de *Remol das Travesías* (véxanse os titulados *Palermo de Buenos Aires* e *Que vinte anos non é nada*). Este libro supón a total apertura ó mundo de Tosar, podemos segui-las súas viaxes por América (con estacións emblemáticas na Arxentina, como xa se dixo, e na illa de Cuba, retratada como a terra exuberante na que se pode rastrexala presenza galega a través de monumentos do pasado e nenos mestizos). A presenza da Europa do Leste é tamén moi importante: as chairas polacas, a cidade de Moscova pola que sobrevoa o recordo de Lister (fóra xa das rimas bélicas que lle dedicaran Machado ou Miguel Hernández, sendo agora só poesía: *vénseme á memoria Jesús Liste Forján, / un mozo canteiro de Calo, / e a emoción anúbrame a vista.*), a vella Praga inmortalizada en galego co belísimo título de *No van das abelairas*, ou Budapest e as súas lembranzas dedicadas a Xosé María Díaz Castro (poeta esencial para entende-la produción de Tosar, mestre e amigo segundo as súas propias palabras, tamén proceden do autor de *Nimbos* citas coma a que dá nome a un dos capítulos deste libro: *Unha desas voces escondidas que aínda terman deste mundo*).

A traxectoria poética de Tosar discorre afastada de grupos ou escolas literarias, polo que a súa obra resulta allea a calquera moda ou discurso pasaxeiro. Cómpre salientar neste sentido a atemporalidade da súa poesía, a mesma que distingue á arte duradeira da simple pretensión literaria que tan a miúdo vemos na poesía actual.

Ó abordámo-lo tema das viaxes, non podemos esquecer-los *Seis cánticos labrados co recordo de seis cidades mouras*, boa mostra de experimentación e afastamento dos escenarios comúns da lingua e literatura galegas. Estes cánticos fan que poidamos considerar estes espazos case sempre alleos –ás veces aínda peor, chegando a ser mesmo universos inimigos– como plenamente integrados no imaxinario galego (recomendámo-la lectura do poema *Presas aquí en Meknés as andoriñas*, magnífica mestura de sensibilidades e xeitos de entende-la creación poética).

Á parte do leitmotiv da emigración e das viaxes presentes en maior ou menor grao en tódolos libros de Tosar, hai que referirse ó carácter telúrico da súa poesía. É un signo especialmente perceptible no libro *A caneiro cheo* (repárese na tradución ó castelán deste nome: *Clavijera de agua*, froito da busca concienciada da PALABRA con maiúsculas xa sinalada ó principio desta nota. O léxico de *A Caneiro Cheo* afúndenos na paisaxe milenaria de Galicia (véxase a serie Xirarga, auténtico alarde de vocabulario e tensión lírica). Este *caneiro* poético está composto por poemas extensos, complexos, cun gran poder de evocación, nos que o lector goza co

esfuerzo de descubrir pistas, de desvelar recordos e comprobar imaxes e sensacións ou fica envolto polo nobelo de ritmos e a rede de versos tecida por Tosar.

Os bos coñecedores da vida e obra do noso autor (falamos neste caso de Xesús Alonso Montero) sinalan o valor que adquiren as dedicatorias na obra de Tosar. Cando se fixo a recompilación de poemas no volume *Madeira do meu Canto* (lémbrese a importancia dos materiais primarios: madeira, pedra, auga, na súa iconografía), respectáronse estas, consideradas como partes integrantes dos versos, ofrendas de amizade inseparables dos mesmos.

As súas últimas producións caracterízanse pola variedade que presentan. *Campás de Recalada* é un magno poema á Cidade do Apóstolo; a Compostela milenaria é cantada en dez poesías que percorren a historia vital do seu autor transida pola presenza na realidade e na memoria deste espazo urbano. É unha guía sentimental da capital de Galicia, cun fermoso limiar encabezado por versos de Gil-Albert (cantor do estío e maila decadencia mediterráneas) e do mestre Miguel Torga (paradigma da sensibilidade portuguesa). A propia disposición dos poemas revela un talante reconcentrado, o gusto por contar anteponse en certo modo á paixón polo canto, e a importante visión narrativa que sempre se apreciou nos seus poemas (estamos a falar do ciclo de *A Caneiro Cheo* ou de poemas memorables coma *Baixo a Cruz do Sur*, auténtica epopea do destino que agardou ó pobo galego inserta no *Remol das travesías*) resulta se-la vencedora.

A contemplación pausada do transcorrer do tempo que lemos en *Campás de Recalada* cede o paso ós frescos versos de *Cantar da Terra Meoga*. No último libro Tosar usa cunha man experta ritmos musicais (o *Tango mindoniense*, o suxestivo danzón e cálido titulado *As flores da Manigua*, nos que se mesturan os sons americanos coa pura tradición galega expresada na canción popular que lles serve de entrada, un bo exemplo do humor e maila xeografía do pobo galego), ó tempo que pousa a súa ollada comprometida e crítica coa realidade nos conflitos dunha Palestina irredenta (*Foto con cinza e voallas*, canto da esperanza e da dor dun pobo que agarda a *chegada dunha lúa sen gatillos*) ou na inqueda polo futuro de Rusia (metáfora dun mundo cheo de cascallos, espantos, cinzas, fusís e cicatrices), que remata cun final incerto e aberto á reflexión do lector:

*Un final serodio imporá o riso dos borrachos,
e vós, os meus loiros poetas: ¡a carrexar coroas!*

Como pode verse, *Madeira do meu canto*, é un libro peculiar, moi importante para a literatura galega dos nosos días, que reúne poemas diversos e múltiples xeitos de entende-la vida e maila poesía. Lembramos que o seu autor ten unha sensibilidade poética pouco

común nos nosos días, libre de ouropeis estériles e servidumes de calquera xeito que poidan enturba-la menaxe lírica.

Agardamos, por tanto, que esta breve nota sirva para incitar á lectura de Tosar a aqueles que aínda non o fixeron e a que reflexionen nalgúns dos aspectos que indicamos ó longo destas liñas e nos outros moitos que aínda quedan por descubrir.

JOSÉ LUIS GARROSA GUDE

VAQUEIRO, Vitor: *Guía da Galiza Mágica*, Vigo, Galaxia, 1998, 544 págs.

De manos de un «aficionado» (como el autor, V. Vaqueiro se proclama) a los temas relacionados con la magia, el mito o la leyenda, se nos presenta esta interesante guía de la Galicia Mágica. Magia aún latente en la cultura gallega gracias a la tradición oral, aunque para verificarlo y poner en duda a los incrédulos lectores, Vaqueiro presenta una nutrida información recopilada a través de fuentes bibliográficas donde se documentan todos esos elementos mágico-maravillosos.

El autor invirtió once años de su vida en esta guía para lograr introducirnos en una Galicia eterna llena de enigmas y secretos, tesoros, encantamientos, personajes (santos y demonios, *meigas*, la *Santa Compañía*...) y lugares (muchos de ellos poco conocidos) mediante fotografías, grabados y mapas de localización.

El libro consta de dos partes bien diferenciadas: una supone la presentación teórica de creencias y entes mágicos, mientras que la otra se dedica a explorarlos en determinados lugares de Galicia.

En la primera, *A ollada marabillosa*, se describen los aspectos generales de las leyendas. Algunas de ellas únicamente perviven en el pueblo de forma oral, otras (más restringidas) aparecen en textos literarios o bien proceden de la tradición religiosa con raíces medievales.

Esta parte se fragmenta en varios capítulos en los que V. Vaqueiro define una serie de elementos narrando historias y leyendas en donde éstos aparecen:

– *Castros, tesouros, encantamentos, covas e furnas*. Comienza con la definición de López Cuvillas sobre los castros y, seguidamente, se narran relatos sobre grandes tesoros maravillosos encontrados en ciertos lugares. Por ejemplo, *el Buey de Oro* localizado en las cercanías de Samieira o Combaro o la *furna*, localizada en la Torre de Hércules, de la que cuenta la tradición que en su interior habita una sirena que atrae a los hombres con su voz para luego hacerlos morir.

– *Cultos inanimados e elementos primordiais*. El autor baraja varios elementos inanimados: Agua, fuego, piedras y vegetales con sus diferentes ritos. El